

Ac. 689.

785

Ma-rahwa
K a l e n d e r.
1852.

Ma = rahwa

639.

K a l e n d e r

ehf

T å h t = r a m a t

1852

aasta peale, parrast

J e s u s e K r i s t u s e

sündimist.

Sel aastal on 366 päwa.

Pernus

trükkitud, ja müa W. Pormi jures.

Märkide selleramine.

 noor ku. essimine werand.

 täis ku. wiimne werand.

P. pühha.

p. pääw ja pärrast.

h. hommiko.

l. lõuna.

õ. õhto.

õ. õse.

e. enne.

Jõulo- ja Wastla-päwa wahhet on 7 nädä.

Der Druck dieses Kalenders ist unter der Be-
dingung gestattet, daß nach Vollendung desselben
die vorschristmäßige Anzahl von Exemplaren an die
Dorpat'sche Abgetheilte Censur eingesandt werde.

Dorpat, den 31. August 1851.

Abgetheilte Censor in Dorpat

J. de la Croix.

Mõnne sünduse mällestus ja arw.

	Vastad.
Maailma lomifest arwatakse	5801
Jesanda Jesuse Kristuse sündimifest	1852
Tarto linna allustamifest	822
Mil risti-ust Lihwlandi-male tulli	661
Tallina linna allustamifest	633
Perno linna allustamifest	597
Püssi-rohho leidmifest	510
Ramato trükki-kunsti leidmifest	412
Lutteruse usso-õppetuse parrandamifest	335
Wanna katko-aiast sadik	195
Surest näljast Lihwlandi- ja Cesti-maal	157
Peterpurri linna allustamifest	149
Teisest katko-aiast sadik	142
Mil meie ma Wenne-rigi wallitsuse alla sai	142
Meie Reisre herra Nikolai sündimifest	56
Tarto sure-koli ehk akademi asutamifest	50
Mil ufi rõugid hakkati pandama	49
Kui Prantsus Musto tulli ning tedda Wenne-rigist wäljaeti	40
Cesti-ma tallo-rahwa priiks lastmifest	35
Lihwlandi-ma tallo-rahwa priiks lastmifest	33
Meie armoline Keiser Nikolai wallitsemas	27
Ue kirriko-seaduse järrel Jummala-tenistus	18
Mil wiimane suur hinge-kirjotus olli	2

Kristuse ümberleikamisest. Lukt. 2, 21.

1 Teisip.	Neäri-pääw.	Uita Jummal!
2 Kesknädd.	Abel	☾ 2, 54' d.
3 Neljap.	Sett	
4 Rede	Enof	Pilwene
5 laup.	Simeon	

Kolmest targast hommiko maalt. Matt. 2, 1.

6 Pühhap.	3 Kunn. pääw	taewas.
7 Esmasp.	Reinolt	Parras
8 Teisip.	Erart	
9 Kesknädd.	Kasper	☾ 9, 3' e. l.
10 Neljap.	Paawli pääw	
11 Rede	Hugo	fülm.
12 laup.	Rein	

Jesüs 12 aastat wanna. Lukt. 2, 41.

13 Pühhap.	1. P. p. 3 K. P.	Pehme
14 Esmasp.	Pällo	ilm.
15 Teisip.	Weliks	
16 Kesknädd.	Madli	Annab

17 Neljap.	Tönnise pääw	☾ 12, 10' l.
18 Rede	Jaaf	lund.
19 laup.	Sara	Selge

Pulmad Rana : linnas. Joann. 2, 1.

20 Pühhap.	2. P. p. 3 K. P.	Wab. Seb.
21 Esmasp.	Nedo	ja
22 Teisip.	Wintsend	fülm.
23 Kesknädd.	lala	
24 Neljap.	Timoteus	☾ 8, 29' d.
25 Rede	Paawli ümb.	
26 laup.	Hans	Rülm

Tõteggijaišt winamäel. Matt. 20, 1.

27 Pühhap.	9 P. e. Kr. ü. P.	lähhäb
28 Esmasp.	Karel	
29 Teisip.	Samuel	fangemaks.
30 Kesknädd.	ludolw	
31 Neljap.	Ann	☾ 11, 39' e. l.

Iomal Januaril tõuseb päike kell 8, 11 minuti, ja lähhäb loja kell 3, 49 minuti. Pääw on 7 ja d 17 tundi pikk.

1 Rede	Pirit	Pakkane
2 laup.	Küünla pääw	

Seme langeb mitmesugguse ma peale. Lut. 8, 4.

3 Pühhap.	8 P. e. Kr. ü. P.	fülm.
4 Esmasp.	Mai	
5 Teisip.	Agata	Selge.
6 Kesknädd.	Tora	
7 Neljap.	Rikart	
8 Rede	Salomon	☉ 2, 31' ö.
9 laup.	Polli	

Kristuse kannatamisest. Lut. 18, 31.

10 Pühhap.	7 P. e. Kr. ü. P.	lund.
11 Esmasp.	Rosa	
12 Teisip.	Wastla pääw	Rärre
13 Kesknädd.	Tuhka pääw	
14 Neljap.	Walentin	
15 Rede	Tina	fülm.

16 laup.	Jula	☾ 7, 8' h.
----------	------	------------

Kristust kiusatakse. Matt. 4, 1.

17 Pühhap.	1. P. paastus.	Annab
18 Esmasp.	Anton	
19 Teisip.	Susanna	lund.
20 Kesknädd.	Dalwe pääw	
21 Neljap.	Nora	Külm
22 Rede	Peetri pääw	
23 laup.	Mina	☉ 7, 6' h.

Kananea: ma naesest. Matt. 15, 21.

24 Pühhap.	2. P. paastus.	annab
25 Esmasp.	Jehwim	
26 Teisip.	Nestor	taggasi.
27 Kesknädd.	lembit	
28 Neljap.	Justus	
29 Rede	Makarius	☾ 10, 6' ö.

1omal Webruaril tõuseb päike kell 7, ja lähkääb loja kell 5. Pääw on 10 ja ö 14 tundi pikk.

1 laup.	Udo	Range
Kristus aiab kurja waimo wälja. Luk. 11, 14.		
2 Pühhap.	3. P. paastus.	külm.
3 Esmasp.	Kadde	Selge.
4 Teisip.	Adrian	
5 Resknädd.	Bridrif	lööb
6 Neljap.	Kotwrid	pehmele.
7 Rede	Perpetua	
8 laup.	Simmo	☉ 8, 19' ö.

Kristus södab 5000 meest. Joann. 6, 1.

9 Pühhap.	4. P. paastus	Põri pääw.
10 Esmasp.	Mikk	
11 Teisip.	Kaupo	lund.
12 Resknädd.	Kregor	Torminne.
13 Neljap.	Ernst	lähhäb
14 Rede	Matilde	
15 laup.	lugus	fullale.

Jesust wiisatasse kiwwidega. Joann. 8, 46.

16 Pühhap.	5. P. paastus.	☾ 10, 26' ö.
------------	----------------	--------------

17 Esmasp.	Truto	Wihma.
18 Teisip.	Anno	
19 Resknädd.	Josep	Sulla
20 Neljap.	Mila	ilm.
21 Rede	Pent	
22 laup.	Kawael	Annab

Kristuse sisse sõitmiseft. Matt. 21, 1.

23 Pühhap.	6. P. paastus.	☉ 4, 1' p. l.
24 Esmasp.	Koort	rohkeste
25 Teisip.	Paasto Maarj. p.	
26 Resknädd.	Manuel	lund
27 Neljap.	Suur Neljap.	ja
28 Rede	Suur Rede	
29 laup.	Wane	fulla.

Kristuse ülestõusmisest. Mark. 16, 1.

30 Pühhap.	1. Pühha.	☾ 10, 36' e. l.
31 Esmasp.	2. Pühha	

10mal Martsil tõuseb päike kell 6, ja lähhäb loja kell 6. Pääw on 12 ja ö 12 tundi pikk.

1 Teisip.	Karjalastm. p.	Ilmad
2 Resknädd.	Ingel	
3 Neljap.	Berdinand	lähhäwad
4 Kede	Ambrosius	
5 laup.	Maksim	sojemaks.

Kinnipandud uskist. Joann. 20, 19.

6 Pühhap.	1. P. p. üll. P.	
7 Esmasp.	Aron	☉ 1, 21' l.
8 Teisip.	Maalken	
9 Resknädd.	laus	Sige
10 Neljap.	leo	foe.
11 Kede	Kerman	
12 laup.	Julius	Selge.

Hea karjane. Joann. 10, 11.

13 Pühhap.	2. P. p. üll. P.	Illus
14 Esmasp.	Künni pääw	
15 Teisip.	lemet	☾ 9, 39' h.
16 Resknädd.	Karin	
17 Neljap.	Rudolw	ilm.

18 Kede	Waler	Mürrista-
19 laup.	Maia	minne

Ürritese aja pärrast. Joann. 16, 16.

20 Pühhap.	3. P. p. üll. P.	jahhutab
21 Esmasp.	Siim	☉ 11, 59' ö.
22 Teisip.	Rajus	ilma.
23 Resknädd.	Jurri pääw.	Wihm
24 Neljap.	Albert	ja
25 Kede	Markuse p.	foe.
26 laup.	Zoots	

Kristuse ärraminnefist. Joann. 16, 5.

27 Pühhap.	4. P. p. üll. P.	Torminne.
28 Esmasp.	Wabo	
29 Teisip.	Raimund	☉ 12, 59' ö.
30 Resknädd.	Erast	

Iomal Aprilil tõuseb päike kell 4, 39 minuti, ja wereb kell 7, 21 minuti. Pääw on 15 ja 6 9 tundi pikk.

1 Neljap.	Wolbri p.	s. külli n.	Heitlik.
2 Rede	Sigismund		
3 laup.	+ leidmise p.		Tulene.

Digest pallumiseft. Joann. 16, 23.

4 Pühhap.	5. P. p. üll. P.	7. külli nädal.	Annab
5 Esmasp.	Kottart		wihma.
6 Teisip.	Nero		
7 Restnäd.	Zetta		☉ 4, 52' h.
8 Neljap.	Suur risti p.		Ennamiste
9 Rede	Niggulas		
10 laup.	Kert		kuu.

Rõmustajast. Joann. 15, 26.

11 Pühhap.	6. P. p. üll. P.	6. külli nädal.	Selge.
12 Esmasp.	Tidrif		Peab
13 Teisip.	Wietso		
14 Restnäd.	Kristjan		☉ 5, 15' p. l.
15 Neljap.	Sohwi		õ
16 Rede	Kreet		
17 laup.	Ofse		külma.

Pühhaft Waimust. Joann. 14, 23.

18 Pühhap.	1. Suiste P.	5. külli nädal.	Parras
19 Esmasp.	2. Suiste P.		foe.
20 Teisip.	Pil		
21 Restnäd.	Erino		☉ 8, 2' h.
22 Neljap.	Milli		Heitlik.
23 Rede	Aed		
24 laup.	Ester		Ilmad

Jesus ja Nikodemus. Joann. 3, 1.

25 Pühhap.	3. aino Jum. P.	4. külli nädal.	lähwad
26 Esmasp.	Edart		iffa
27 Teisip.	Peet		
28 Restnäd.	Willem		☉ 4, 51' p. l.
29 Neljap.	Mats		
30 Rede	Wigand		sojemaks.
31 laup.	Nelli		

10mal Mail tõuseb päike kell 3, 36 minuti, ja lähkääb loja kell 8, 24 minuti. Pääw on 17 ja õ 7 tundi pikk.

Rikkas mees ja Laatsarus. Lut. 16, 19.

1 Pühhap.	1. P. p. 3 a. J. P.	3. külli nädal.	Wägga
2 Esmasp.	Merta		
3 Teisip.	Isa		foe.
4 Resknädd.	Bridrika		
5 Neljap.	Ponivasius		☉ 6, 23' p. l.
6 Rede	Artus		
7 laup.	Lukretsia		Willud

Surest õhto sõmaajast. Lut. 14, 16.

8 Pühhap.	2. P. p. 3 a. J. P.	2. külli nädal.	õdd.
9 Esmasp.	Pirkem pääw		
10 Teisip.	Blawius		Annab
11 Resknädd.	Peep		
12 Neljap.	Aulika		☉ 10, 23' d.
13 Rede	Tobi		
14 laup.	Tetlow		rohkeste

Ärrakaddunud lambast. Lut. 15, 1.

15 Pühhap.	3. P. p. 3 a. J. P.	1. t. n.	wihma.
16 Esmasp.	Justina		Ilmad

17 Teisip.	Kristi	1. külli nädal.	lähwad
18 Resknädd.	Homer		
19 Neljap.	Zints		☉ 5, 4' p. l.
20 Rede	Minni		
21 laup.	Rael		palla-

Olge armolised. Lut. 6, 36.

22 Pühhap.	4. P. p. 3 a. J. P.		wamaks.
23 Esmasp.	Uksel		Annab
24 Teisip.	Jani pääw		
25 Resknädd.	Wio		mürrista-
26 Neljap.	Jeremias		
27 Rede	Waldefa		☉ 9, 43' e. l.
28 laup.	Josua		misfe

Rohkest kalla : sagist. Lut. 5, 1.

29 Pühhap.	5. P. p. 3 a. J. P.	Peter Paulip.	
30 Esmasp.	Lilla		wihma.

Iomal Junil tõuseb päike kell 3, 7 minuti, we-
reb kell 8, 53 minuti. Pääw on 18 tundi 28
minuti ja õ 5 tundi 32 minuti pikk.

1 Teisip.	Leobald	Wihma
2 Kesknaädd.	Zeina Maarj. p.	ood ja
3 Neljap.	Kornelius	mürrista-
4 Rede	Ulrik	
5 laup.	Anselm	☉ 5, 51' h.

Wariferide bigusest. Matt. 5, 20.

6 Pühhap.	6. P. p. 3 a. J. P.	minne
7 Esmasp.	Emetrius	jahhutawad
8 Teisip.	Kilian	ilma.
9 Kesknaädd.	Annikas	Selge.
10 Neljap.	7 wennaste p.	Willud
11 Rede	Eleonora	
12 laup.	Hindrik	☾ 2, 38' ö.

4000 mehhe sõdmišest. Mark. 8, 1.

13 Pühhap.	7. P. p. 3 a. J. P.	Marreti p.
14 Esmasp.	Ponawent	õhtad.
15 Teisip.	Apostl. lahk.	Kasked
16 Kesknaädd.	Larrats	mürrista-
17 Neljap.	Aleksius	

18 Rede	Rosina	missed
19 laup.	Rabbe	☉ 3, 48' h.

Walle : prohwetidest. Matt. 7, 15.

20 Pühhap.	8. P. p. 3 a. J. P.	ja sagge-
21 Esmasp.	Daniel	dad wihma
22 Teisip.	Maria Mad.	
23 Kesknaädd.	Kirsti	ood.
24 Neljap.	Kristina	Parras
25 Kele	Jakobi pääw	
26 laup.	Anna	foe.

Ülleõhtusest maja : piddajast. Luk. 16, 1.

27 Pühhap.	9. P. p. 3 a. J. P.	☉ 3, 3' h.
28 Esmasp.	Plato	Mürrista-
29 Teisip.	Olewí pääw	mine
30 Kesknaädd.	Enn	
31 Neljap.	Erm	ja

10000 Julil tõuseb päike kell 3, 35 minuti,
ja lähäb loja kell 8, 25 minuti. Pääw on 17
ja õ 7 tundi pikk.

1 Rede	Peetruse wang.	allalinne
2 laup.	Hannibal	
Jerusalemma ärrarikkumisest. Lut. 19, 41.		
3 Pühhap.	10 P.p.3a.J.P.	☉ 3,34' p. l.
4 Esmasp.	Mia	
5 Teisp.	Olo	wihm.
6 Resknädd.	Eugenius	
7 Neljap.	Tönno	Kunis
8 Rede	Kotlep	
9 laup.	Romanus	oe.

Wariser ja tõlner. Lut. 18, 9.

10 Pühhap.	11 P.p.3a.J.P.	☉ 7,38' h.
	Lauritse pääw.	
11 Esmasp.	Olga	Elge
12 Teisp.	Klara	
13 Resknädd.	Madde	ja üge
14 Neljap.	Eusebius	
15 Rede	Rülli Maarj. p.	
16 laup.	Isak	foe

Kurdist ja keletumast. Mark. 7, 31.

17 Pühhap.	12 P.p.3a.J.P.	☉ 4,43' p. l.
18 Esmasp.	Ieno	Wihmaga
19 Teisp.	Sebald	
20 Resknädd.	Pernart	lähhab
21 Neljap.	Rutt	ilm
22 Rede	Willibert	
23 laup.	Safarias	willuks.

Preester ja Samaria : mees. Lut. 10, 23.

24 Pühhap.	13 P.p.3a.J.P.	Pertli pääw.
25 Esmasp.	Iudwik	☉ 8,11' d.
26 Teisp.	Natalie	
27 Resknädd.	Jeppart	Heitlikud,
28 Neljap.	Rusti	wihma.
29 Rede	Joann. hukk.	
30 laup.	Aleksander	sed

Kämnest piddalitöbbisest. Lut. 17, 11.

31 Pühhap.	14 P.p.3a.J.P.	ja
------------	----------------	----

1omal Augustil tõuseb päike kell 4, 39 minuti, ja wereb kell 7, 21 minuti. Pääw on 14 tundi 42 minuti ja ö 9 tundi 18 minuti pikk.

1 Esmasp.	Egidius	tormised
2 Teisip.	Isa	☉ 12, 15' d.
3 Restnäd.	Mango	ilmad.
4 Neljap.	Mall	Sojad
5 Rede	Moses	päwad.
6 laup.	Magnus	

Mammonast. Matt. 6, 24.

7 Pühhap.	15P.p.3a.J.P.	Wihmased,
8 Esmasp.	Maria sund. p.	☉ 2, 53' p. l.
9 Teisip.	Pruno	süggisefed
10 Restnäd.	Isa	willud
11 Neljap.	Põri päaw	ilmad.
12 Rede	Sirus	
13 laup.	Amatus	

Maini : linna surnust. Luk. 7, 11.

14 Pühhap.	16P.p.3a.J.P.	Risti üllend.
15 Esmasp.	Nikodemus	☉ 8, 1' h.
16 Teisip.	Iena	

17 Restnäd.	Tõns	Wihmane
18 Neljap.	Titus	ja
19 Rede	Werner	külm.
20 laup.	Jana	

Wee : többisest. Luk. 14, 1.

21 Pühhap.	17P.p.3a.J.P.	Matteuse p.
22 Esmasp.	Morits	Tulene
23 Teisip.	Hosea	☉ 12, 12' l.
24 Restnäd.	Joann. sam.	ja
25 Neljap.	Kleopas	sagedad
26 Rede	Joann. õpp.	
27 laup.	Adolw	

Suremast käsust. Matt. 22, 34.

28 Pühhap.	18P.p.3a.J.P.	wihma
29 Esmasp.	Mihkle päaw	ood.
30 Teisip.	Hironimus	

11mal Septembril tõuseb päike kell 6, ja läh:
hää loja kell 6. Päaw on 12 ja d 12 tundi pikk.

1 Kesknädd.	Wolmer	☉ 8, 51' h.
2 Neljap.	Prants	Peab ö
3 Rede	Jairus	
4 laup.	Prantsiskus	fülma.

Alwatud innimesest. Matt. 9, 1.

5 Pühhap.	19 P.p.3a.J.P.	Leikuse P.
6 Esmasp.	Wides	Wihma.
7 Teisip.	Alwil	
8 Kesknädd.	Samel	☾ 1, 32' ö.
9 Neljap.	Pridrif	
10 Rede	Kai	Torminne.
11 laup.	Purfart	

Pulma rideft. Matt. 22, 1.

12 Pühhap.	20 P.p.3a.J.P.	Allalised
13 Esmasp.	Angelus	
14 Teisip.	Willemine	wihmased
15 Kesknädd.	Hedwig	
16 Neljap.	Tefla	☉ 1, 30' ö.
17 Rede	Olop	ilmad.

18 laup.	Luka päaw	Annab
----------	-----------	-------

Runninga : mehhe poeast. Joann. 4, 47.

19 Pühhap.	21 P.p.3a.J.P.	Lutteruse P.
20 Esmasp.	Wendelin	
21 Teisip.	Ursel	nattoke
22 Kesknädd.	Kell	lund.
23 Neljap.	Sewerin	
24 Rede	Salome	☾ 2, 17' ö.
25 laup.	Krispin	☉ fülma.

Kawwalast sullasest. Matt. 18, 23.

26 Pühhap.	22 P.p.3a.J.P.	Selge
27 Esmasp.	Kapitolin	
28 Teisip.	Simon	taewas.
29 Kesknädd.	Eltis	
30 Neljap.	Upsalon	☉ 6, 17' ö.
31 Rede	Wottele	Tulleb

10mal Oktobril töuseb päike kell 7, 15 minuti, ja lähkää loja kell 4, 45 minuti. Päaw on 9 ja ö 15 tundi pikk.

1 laup.	Pühade pääw	raskeste
---------	-------------	----------

Kohto rahhast. Matt. 22, 15.

2 Pühhap.	23 P.p.3a.J.P.	Singede p.
3 Esmasp.	Atto	
4 Teisip.	Otto	wihma.
5 Restnäd.	Lotta	
6 Neljap.	Lenard	4, 4' p. l.
7 Rede	Enno	
8 laup.	Brits	Rülm

Jairi tütreft. Matt. 9, 18.

9 Pühhap.	24 P.p.3a.J.P.	
10 Esmasp.	Martin Lutt.	ja
11 Teisip.	Mart. piisk.	
12 Restnäd.	Jonas	lund.
13 Neljap.	Arkadius	
14 Rede	Aurora	8, 17' ö.
15 laup.	Leopold	

Hirmsast ärraviktumiseft. Matt. 24, 18.

16 Pühhap.	25 P.p.3a.J.P.	Uddune.
------------	----------------	---------

17 Esmasp.	Ottomar	Pilwes.
18 Teisip.	Sokrates	
19 Restnäd.	Liisbet	Rahhutab
20 Neljap.	Amos	pisut.
21 Rede	Maria ohw. p.	
22 laup.	Pastian	1, 59' p. l.

Wiimseft kohto päwast. Matt. 25, 31.

23 Pühhap.	26 P.p.3a.J.P.	Surnute P.
24 Esmasp.	Josias	Taewas
25 Teisip.	Kadrina pääw	lööb
26 Restnäd.	Konrad	selgima.
27 Neljap.	Jesaias	Rülm
28 Rede	Katta	
29 laup.	Ewart	5' 8' h.

Kristuse sisse sõitmisest. Matt. 21, 1.

30 Pühhap.	1. Kr. tull. P.	Andrese p.
------------	-----------------	------------

10mal Nowembril tõuseb päike kell 8, 35 minuti, ja lähkääb loja kell 3, 25 minuti. Pääw on 7 ja ö 17 tundi pikk.

1 Esmasp.	Arent	lähhab
2 Teisip.	Kandidus	
3 Restnäd.	Kola	fangemaks.
4 Neljap.	Parbo	lund.
5 Rede	Sabina	
6 laup.	Niggula pääw	10,15'e.l.

Wimse päwa tähtedest. Luf. 21, 25.

7 Pühhap.	2. Kr. tull. P.	Karre
8 Esmasp.	Maria sam. p.	
9 Teisip.	Lühhem pääw	kulm.
10 Restnäd.	Judit	
11 Neljap.	Woldemar	ööb
12 Rede	Eili	
13 laup.	Luutsia	pehmele.

Joannes wangi tornis. Matt. 11, 2.

14 Pühhap.	3. Kr. tull. P.	2,46'p.l.
15 Esmasp.	Joanna	
16 Teisip.	Alwina	Sulla
17 Restnäd.	Hinno	
18 Neljap.	Kristohw	ilm.

19 Rede	lot	Säeb
20 laup.	Abram	kulmale

Joannese tunnistus. Joann. 1, 19.

21 Pühhap.	4. Kr. tull. P. Toma pääw.	11,31'ö.
22 Esmasp.	Peata	minnema.
23 Teisip.	Zohwer	
24 Restnäd.	Adam. Ewa	Annab
25 Neljap.	1. Jüulo P.	
26 Rede	2. Jüulo P.	paks
27 laup.	Phw. Joann.	

Simeon ja Hanna. Luf. 2, 33.

28 Pühhap.	P. p. Jüulo. Süta laste p.	5,40'p.l.
29 Esmasp.	Noa	lund.
30 Teisip.	Zawet	
31 Restnäd.	Silwester	Pehme.

10mal Tetsembril töuseb päike kell 9, 14 minuti, ja wereb kell 2, 46 minuti. Pääw on 5 tundi 32 minuti ja ö 18 tundi 28 minuti pikk.

A s t a = a j a d.

Kewwade hakkab 8. Martsil lõuna kello 12, 10 minuti. Siis on õöd-päwa ühhe pitkused, ja päike tulleb põhja pole ma-wööd.

Sui hakkab 9. Junil hommiko kello 8, 57 minuti. Siis on pitkem päaw, ja päike põrab lõuna pole minnema.

Süggise hakkab 10. Septembril õhto kello 11, 9 minuti. Siis on jälle õöd-päwa ühhe pitkused, ja päike lähhab lõuna pole ma-wööd.

Talwe hakkab 9. Tetsembril pärrast lõunat kello 4, 41 minuti. Siis on lühhem päaw, ja päike põrab põhja pole tulles.

Päwa = ja ku = warjutamissed.

Tännawode warjutakse päikest kolm ja kuud kaks korda; agga meie maal on üksipäinis selle wiimse ku warjutamisse lõppe nähtaw.

Se ku warjutaminne hakkab 14. Tetsembril, pärrast lõunat kello üks. Ku tõuseb kello kolme ajal warjutud ülles ja se warjutaminne lõppeb kello nelli pärrast lõunat.

Krono = pühhad,

mis ue firriko seaduse järrele ka Ma firrifutes tullemad piddada.

1. Jurrisku 17. päwal. Tsesarewitsi Surewürsti Aleksander Nikolajewitsi, Wenne:rigi aujärke pärris pärrija sündimise päaw.

2. Jurrisku 23. päwal. Meie sure Keisri praua, Aleksandra Weodorowna nimme päaw.

3. Janisku 25. päwal. Meie sure Keisri ja kõige Wenne:rigi Wallitseja Nikolai Pawlowitsi sündimise päaw.

4. Heinastu 1. päwal. Meie sure Keisri praua, Aleksandra Weodorowna sündimise päaw.

5. Leituse:ku 22. päwal. Meie sure Keisri herra ja temma Abbitasa kronimise päaw.

6. Leituse:ku 30. päwal. Wenne:rigi aujärke pärris pärrija, Surewürsti Aleksander Nikolajewitsi nimme päaw.

7. Talwe:ku 20. päwal. Meie sure Keisri Nikolai Pawlowitsi wallitsuse hakkatuse päaw.

8. Jõuloku 6. päwal. Meie sure Keisri herra Nikolai Pawlowitsi nimme päaw.

Reidsinnatsid Krono:pühhi petakse nenda kui Paasto jutluse päiwi.

Üllema wallitseja sugguselts.

Nikolai I. kõige Wenne-rigi wallitseja ja Keiser, ning ka Pola-ma kuningas j. n. e. sündinud 25. Junil 1796.

Aleksandra Weodorowna, Keisri praua; sünd. 1. Julil 1798.

Nende lapsed:

1) Tsesarewits, suurvürst ja aujärje pärrija Aleksander Nikolajewits; sünd. 17. Aprillil 1818.

Temma praua Tsesarewna Maria Aleksandrowna; sünd. 27. Julil 1824.

Nende lapsed: 1) Nikolai Aleksandrowits; s. 8. Septbr. 1843. 2) Aleksander Aleksandrowits; s. 26. Webr. 1845. 3) Wladimir Aleksandrowits; sünd. 10. Aprillil 1846. 4) Aleksei Aleksandrowits; sünd. 2. Januaril 1850.

2) Suurvürst Konstantin Nikolajewits; sünd. 9. Septembril 1827.

Temma praua Aleksandra Josepowna; s. 8. Julil 1830.

Nende lapsed: 1) Nikolai Konstan-

tinowits; sünd. 2. Webruaril 1850. 2) Olga Konstantinowna; sünd. 22. Augustil 1851.

3) Suurvürst Nikolai Nikolajewits; s. 27. Julil 1831.

4) Suurvürst Mihail Nikolajewits; sündinud 13. Oktobril 1832.

5) Suurvürsti Printsessa Maria Nikolajewna, Leuchtenbergi Printsi Maksimilianiani praua; sünd. 6. Augstil 1819.

Nende lapsed: 1) Maria Maksimilianowna; s. 4. Oktbr. 1841. 2) Nikolai Maksimilianowits; sünd. 23. Julil 1843. 3) Eugenia Maksimilianowna; s. 20. Martsil 1847. 4) Eugen Maksimilianowits; s. 27. Jan. 1847. 5) Sergei Maksimilianowits; s. 8. Tetsbr. 1849.

6) Suurvürsti Printsessa Olga Nikolajewna, Wirtembergi Printsi Karel Wridriki Aleksandre praua; s. 30. Aug. 1822.

Helena Pawlowna, Wirtembergi Printsessa, Suurvürst Mihail Pawlowitsi leste praua; sünd. 29. Tetsembril 1806.

Zemmas Tütar: Katarina Mihailowna, Meklenpurri-Strelitsi Hertsfogi Gesorg August Ernst Adolw Karl Ludwiski praua; sünd. 16. Aug. 1827.

Reisri ðed:

Maria Pawlowna, suurmürsti Printsess,
Weimari-ma wallitseja Karel Wridriko
praua; sünd. 4. Webruaril 1786.

Anna Pavlowna, suurmürsti Printsess,
Hollandi-ma funninga Willem II. praua;
sünd. 7. Januaril 1795.

Teada = and mine,

mil ramato-postid tulleswad ja lahhaawad.

Igga Restnåddala ja laupäädw tullewad postid, ja towad ramatuid iggast ma jausst, ning lähhäwad ka neilsammal päiwil jälle ärra.

Ramatud mis ärra sadetakse wbetakse wasto: igga Teisipäaw ja Nede pärrast lbunat kello 4 kuni 6, wbetakse rahha; ramatud ja muud hinna wärrilised asjad mis Ria, Tartu, Mustõ ja kõige wennesma sisse lähhawad wasto; agga muud ramatud igga Kesknaaddal ja Laupäaw enne lbunat kello 8 kuni 10. — Ramatud mis Tallina, Peterpurri

ja Saresmale lähkavad, igga Restnaddala ja Lau:
pääw pärrast lounat kello 4 kunni 6.

Namatud mis kõige Wenneriki lähikõwad, maks
wad 10 toppikad hõbbedat lodi pealt.

Lada pāime nāitus.

Neāri = Ku,

7mal Orgital 2 pawa. — Rigas 3 pawa
ja Tartus saksa laat 3 naddalat. 10. Haap-
salus 2 pawa. 17. Kolomerres, läne-maal,
2 pawa. 27. Rafwerre-linnas 2 pawa. —
Kapas 3. Redel pärrast Neäri.

Kũũnla : fu,

2^{del} Paltiskis 2 p. — Walfas ja Willandis
saksa laat, möllemad 8 pawa. 3. Paide-
linnas. Kurressare-linnas, saksa laat 10 pawa.
22. Wörro-linn., saksa laat, 8 p. — Lihhu-
las, Esmaspä enne Wastlapäwa. — Wil-
landis, näddal pärrast Suurt Neljapäwa.

Tani = Ku,

11mal Wönnö-linnas, 7 p. 16. Rakwerre-
linn., 2 p. 20. Rigas 3 nåddalat ja Talli-

nas, saksa laat 2 nâdd. 22. Willandi-linn.,
24. Walga- ja Wõrro-linn. 25. Paide-linn.
29. Tartu-linn. ja Tarwaste mõisas.

Seina = ku,

2sel Karksi-mõis. 20. Pernus saksa laat, 3
nâddalat ja Rigas, willa laat 3 pawa. 26.
Wolmeri-linnas.

Leikuse = ku,

10mal Lemsi-linnas. — Mõisefaste-mõisas,
Wõrro-maal, ja Walga-linnas. 15. Helme-
mõisas. 24. Kosse- ja Kosi-mõis., Wirro-
maal. 27. Ue-mõisas, Willandi-maal. 29.
Killingi-mõis. 30. Kaantso-mõis.

Mihkle = ku,

2sel Abja-mõisas. 4. Râppina-mõis. 6. Ta-
keperi-mõis., Helmekihh. 8. Adseli, Kastna-
Purtniko., Rõuge-mõis. ja Tartu-linn. 10.
Mõnniste-mõisas. — Oldre-mõis. ja Paide-
linn. 13. Põrawerre-mõis. 14. Antso-mõis.
ja Haapsalo-linn. 15. Kuresfare-linn. —
Roorte, Põltsama- ja Sallatsi-mõis. 17.
Kirrepil, Tartomaal. 18. Audro-mõis. 20.
Wendra-mõisas. 21. Paltiskis, — Senno-

mõis. ja Wolmeri-linn. 24. Jõhwis, — Iih-
hola-, Wiljandi- ja Wõrrolinn. 26. Tallina-
linn. 3 pawa. 29. Walga-linn. — Keb-
laste- ja Keila-mõis. — Rakwerre, Tartu-
ja Wastse-linn. — Pernus, Esmasp. ja
Teisip. enne Mihkle p. — Jõekehhes, Harjo-
maal nâdd. paar. Mihkelt. — Raplas, essi-
mesel Redel paar. Mihkelt.

Wina = ku,

1sel Kuresfare-linnas. 2. Waste-mõis. 4.
Kollowerres, Iänemaal. 6. Tarwaste-mõis.
9. Lemsi-linn. 10. Râo-mõis. 15. Iustiwere-
ja Beski-mõis. 16. Wõnno-linn. 23. Wol-
meri-linn.

Talwe = ku,

8mal Paide-linnas linna laat 2 pawa. 10.
Mustwe-küllas, Walga- ja Wõrro-linnas.

Jõulo = ku,

19mal Reblaste-mõis., linna laat 2 pawa.
Märjamal, 3. Kristuse tullemise pühh. Per-
nus, Esmaspä ja Teisipä enne Jõulo. 27.
Walga-linnas 10 pawa.

Ue-aasta hommiko laul.

Wisiil: Müüd surno kehha mattame.

Müüd rahwas fokko foggumad,
Kes weel siin ilmas ellawad:
Sest wanna aast on möda läind,
Se' keif on armas Jummal teind.

2. So rahwal on nüüd tänno meel;
Oh Jummal! aita ikka weel,
Et selge usk saaks siggidust
Ja sinno armo õnnistust.

3. Kõl õhkas monne emma meel,
Kes tänna nuttes tulli, teel;
Ja mõtles: kus mo lapsed jäid! —
Nad hauda mulla sisse said!

4. Kõl lessed naesed leinawad
Ja omma lojat palluwad:

Et jälle saaksid rõmustud;
Sest et nad wägga kurwastud.

5. Keif haiged omma sängi peäl
Ka lootwad abbi julgest teäl:
Et sinno arm neid parrandaks
Ja nende wallo wähhendaks.

6. Kes ilma-süta wangi said
Ja kaua wet ja leiba söid,
Need ootwad omma lunnastust
Ja wimaks hinge õnnistust.

7. Kõl waesed lapsed leinawad
Ja omma hädda kaebawad:
Kus sanud meie wannemad!
Nad hauda läinud mollemad!

8. Meid keifi, Jummal awwita,
Meid tõds ja sannas õnnista;
Meid wõtta sinna juhjata,
Ja lasse rahhus ellada.

9. Oh kela katko, waeno heäle
Ja pühhaks te so rahwa meelt:
Et wõtwad moista sinno nou,
Ja lauldes sulle anda au.

10. Oh anna armsad üllemad,
Et nemmad kartwad Jummalat:
Siis nende truid allamad
Ka rõmo päiwi tunnemad.

11. Arm olgo keisri herrale,
Kes isfaks on so rahwale;
Oh, et ta kaua ellaks weel!
Ja peaks rahwast rahho teel!

12. Keif Ma- ja kohto-wannemad,
Need temmast seatud üllemad —
Kas olgo Ma ehk merre peal —
Keif täitko temma käske teäl.

13. Las' willi tousta mulla seest,
Ja anna kalso merre weest;
Oh toida keif, mis ellab teäl,
So omma loduid ilma peäl!

14. Sell' uel aastal wõtta ka
Keif rahwast pattust puhhasta;
Et wõtwad kâia sedda teed,
Kus õnsaks sawad pattused.

Kui hädda keige surem, siis abbi
keige liggem.

Naupli linnas, Krefa maal, olli Krefa
kunninga jalla-wäe tenistusses üks noor
Krefa-mees, Abdel Selam nimmi, kes en-
nese truusse ja wifika ollemisse pärrast kei-
fide omma üllematte melest armsaks sanud.
Jalgi polnud temmast laituft leida ta puh-
tusse ehk ello wift polest, ja weel wähhäm
ta kässo täitmisse asjust, sepärrast siis ikka
temma holeks ehk temma toimetada anti,
kus keige ennam karwa peäl asja, ehk kus
keige ennam truust tarwis olli. Selle nore
mehhe kitus olli ka jubba kunninga kätte
ullatand. Siis anti ühhel päwal, se olli
aastal 1846, üks wägga suur kurjateggia
(wang) temma järrele-watamisse holeks;
faks teist temma sarnast noort meest seäti,
kes temmaga wahhiforda piddid wahheta-
ma. Kui sesamma noormees õhto monned
filmapihgud omma wahhiforra peäl olli ol-
nud, tulli ta jure üks mees, kes sure pitka

ja laia mantli ennese ümber fehha ja silma-
de olli mäsfind. Soldat, kes selle riette sisse
mähkind mehhe ühhe upseri arwas ollewad,
küssis ta käest, mis tarwis piddi ollema.
Agga kaetud mees tulli liggi ja ütles: Rule,
soldat, lasse mind ühheks silma pilguks wan-
gi jure miinna, säh, siin on hulk rahha sulle
selle eest meleheaks. Agga soldat ütles:
„Kes teie ollete, et teie nisuggust jutto jul-
gete räkida? Silmapilk minge omma teed,
ja kui ei lähha, siis ma lassen teid püssiga
mahha.“ Zeine katsus kül, igga wisi meli-
tada, agga soldat läks ikka weel waljumaks,
ja jubba ennast sedda wäärt wihhastas, et
ta tedda tõeste piddi mahhalastma. Siis
ütles kaetud mees: „Sa olled ustaw mees,
mo poeg! säh, wotta se kotti täis rahha en-
nese truusse palgaks!“ toppis rahha-kotti
wäggise Selami peusse ja läks õige ruttoga
omma teed.

Selle ülle aias Selam filmad pärrani, jäi
nago oimaseks, egga sanud essite arro, mis
se piddi ollema, et kiusaja temmale rahha

andnud. — Siis tulli lõõtsutes üks tüttar-
laps Selami jure — ja se olli Selami ar-
moke, fedda ta kossis — se ütles: „Nüüd
tehakse wäggise meie armule ots peäle; üks
kossilane tulli praego mo issa jure, lubbas
ta wõllad ärramaksta, kui ta minno piddi sa-
ma. Et kül issa hea melega mind sinnust ei
olleks tahtnud lahhutada, agga wõlla-ustjad
wägga kaela peäl, et tahtwad meid wäggise
ihho-allasti jätta; et sinna waene olled, sed-
da temma ka kül teab, sepärrast sunnib wae-
sus tedda mind sellele lubbama, kes ta wõl-
lad tassub; kül nad ikka nüüd kauba walmis
teggewad. Minna selle ülle wägga ehma-
tasin, jätšin tüttarlapse hääbi selja tahha ja
tullin sulle kulutama, mis õnnetus mo kaela
tullemas. Ja ma olleksin ka kül selle wasto
seisnud, agga mis ma woin parrata, issa
järg on wägga firjo; agga Jummal teab,
armastama minna sedda meest wist ei sa,
sest ma armastan jo sind tõeste ja südda-
mest.“ Rõmoga hakkas Selam prudi kätte
kinni ja ütles: „Ärra kurwasta! Jummal

on mulle ühhe kiusaja inglisk läkkitanud, ja sinna nattofessesk aiaks minno assemele, ma lähhan õige rutto so issa jure, rāgin asjad ārra, ja ollen silmapilk jalle taggasi.“ „Agga kallis Selam“, ütles tüttarlaps, „se polle jo naero assi, sa julged ārra miina?“ Agga Selam ütles: „Enne tahhan nuhtlusse al surra, kui sinnust siin Ma peāl lahkuda!“ andis ennese mantli prudi ümber, panni ennese kũbbara ta pāhhā, andis pũssi kätte ja ütles: „Hoia ennast ja minno ammetid!“ siis läks jookstes ārra.

Tüttarlaps seisis nago naelte otsas, igga silmapilk olli pitkem ta melest kui tund; kui kabbinat wāhhā fulis, siis nago wālk olleks temmast lābbi kāinud. Roggoni iggawāks lāks ta aeg, kui jubba terwe tund mōda olli ja Selamit weel suggugi nāhha. Keik olli wait. Ta māsšis ennast tuggewaminni mantli sisse ja lāks wāhhi-putkasse; ta hirm lāks ikka tuggewamāks. Wimāks ommeti fulis jalla astumisse heält, astus onnist woi putkast wālja — agga ehmatas foggoni ārra:

ei olnud Selam, waid üks upser tuli selle soldatiga, kes Selami assemele pididi sama wāhhi peäle; ta põlwed nõtkusid — mõtles: „Oh Selam! mis sinnust nüüd saab!“ — Mehhed tullid liggi, ja Maria (se olli tüttarlapse nimmi) katsus keigest joust jāmmedat heält tehha ja ütles seatud soldati sanad. Agga upser tundis kohhe ārra, et se tüttarlapse heäl olli, ja küsis: „Mis temp se on? Kus soldat?“ Ja kiskus mantli tüttarlapse seljast ārra. Wārrisedes langes Maria upseri jalge ette, pallus Jummala pārrast armo ja hallastust, ja rākis upserile lugu otsast otsani selgeste üles. Siis tuli selle peäle ka jubba Selam wālja. (Ta olli selle rahhaga, mis ta nattofesse aia eest sanud, Maria issa wõllad ārratasfunud, ja ka kossimisse kauba selgeks teinud, — agga ei teādnud, mis ees otas, ja olli agga rōmus.) Agga nago nuiaga olleks ta pāhhā lōdud, kui ta upseri nāggi ja Maria ta jalge ees nutwad; ta astus liggi, ja ütles: „Seltšimehhed! teie teate kül, et ma omma wāhhi-

paigast ärra ollen lainud, ma tunnen omma kasso-wasto efsimist ja ollen nüüd wang.“ Waljuste nuttes pallus tüttarlaps ifka weel armo. Agga upser ei woinud senna ka fed-dagi parrata, waid lastis Selami wangi wia, ja läks isse sedda wangi watama, fed-da Selam piddi wahtima — agga sedda pol-nud ennam kusagil — ei tea kuhho jubba lainud. Siis läks assi weel raskemaks; — Maria ei teadnud, mis ta piddi teggema. Teisel hommikul tahtis funninga palwele miina Selami pärrast; läks funninga maia ukse ette, langes wahtide ette põlweli ja pallus ennast funninga jure lasta, ja tahtis, kui se woimalik piddi ollema Selami nuht-lust kanda. Agga ei wahhid wõtnud tedda kuulda, naersid weel pealegi. Siis läks ta weel ni seggaseks, et ta kui juhm ja hul möda ulitsaid eddasi ja taggasi jooksis, ja ku-las Selami järrele, ja sai teada, et ta hom-me omma nuhtlusse piddi sama — püssiga mahhalastud. Siis sai ta koggoni segga-seks, läks jookstes merre äre ja hüppas jär-

sust ärest wette. Siis sõitis seält üks eh-tind mees hulga teenrittega ratsa möda, ku-lis tüttarlapse wette hüppamisse pahwata-mist ja näggi ka, kuida ta laenetes surmaga woitles. Silmapilk fargas ta hobbose sel-jast mahha, läks tüttarlapse järrele. Mees läks uiudes, sai warsti tüdrukko kätte ja tõi kaldale. Suur hulk rahwast olli senna kofko jooksnud, agga iggaüks lõi ennast kõrwa, kui näggid tüttarlapse peastja funninga poia ollewad. Ta käsks rutto wanfrit murret-seda — ja silmapilk olli ühhe kaupmehhe töld seäl; siis pandi tüdruk, kes jo otsago furnud olli, tõlda, ja funninga poeg istus isse kõrwa ja sõitsid funninga maiasse, kus tüdruk arsti holeks anti. Mattofesse aia pärrast toibus ta jälle üllesse ja piddi siis räkima mikspärrast ta ennast isse olli taht-nud ärraupputada. Ja ta räkis ustawalt keik sedda luggu otsast otsani, ja funninga poeg lubbas, kui piddi wähhä woimalik olle-ma, Selami eest palluda. Teise hommiko warra läks funninga poeg omma isä jure

ja ütles: „Armas issa! sa tead küll, et Selam ikka keikis ustaw ja sannakulelik olnud, egga polleks temma nüüdki efsinud, kui sa isse temmale rahha ei olleks annud, mis tedda efsitas; kui ta sinno käest sedda hulka rahha polleks sanud, kui sa temma usko käisid katsumas, siis ei olleks temmal asja olnud ärramiinna, olgo siis nüüd arm üllem, kui õigus, anna waese efsiale andeks, sest sul ennesel on ka süüd seäl jures.“ Runninga südda sai ligutud, ta lubbas Selamile andeks anda. Runninga poeg isse tahtis selle rõmo sannume kulutaja ingel olla. Ta sai kuulda, et umbes pole tunni pärrast liinna kõrwas wäljal Selam jubba piddi mahha lastud sama. Ruttoga pandi hobbone saddulasse, funninga poeg astus selga ja läks ni aiades, kui hobbone wähhä sutis, huffkamisse paika. Jubba soldatid seisid reas, kes omma seltsimehhe Selami surnuks piddid lastma, püssid walmis; jubba trummid hüüdsid, ja upser hüdis: „Pange püssid palgesse!“ — kui parrajatte weel funninga poeg wahhutawa

hobbosega liggi joudis ja andeksandmist kulutas. Trummid jäid wait, püssid waufid ja rõmo kissa kõllas iggaühhe suust. Nago Paradisi õnnis põlli olleks selle rõmoga Maria käes olnud; ta jooksis rõmoga õisates omma kalli Selami jure, ja mollemad läksid omma heateggiat funninga poega tannama, kes weel mollemattele hulga rahha kinkis. — Soldatid, kes omma kalli seltsimehhe surma piddid saatma, ehhtasid rõmo pärrast ommad püssid rohkeliste pu-oksstega, ja läksid Selami ja Mariaga seltsis, iggaühhele rõmo kulutades liinna. Keikis paifus, ligidal ja faugel kidei funninga armo-meelt, ja weel ennam temma poia armo-andjat moistust ja hallastusse teggo. Runninga poeg olli pea-aego weel rõõmsam, kui need, kelle ello ta ueste kätte andnud. Warsi õnnistas kirriko õppetaja Selami ja Maria pariks rahwaks ja mollemad ollid rõõmsad omma kalli üllema wallitseja armo al ellades.

Iggaüks lootko Jummal peäle, temma seadmissed ja saatmissed on monda forda

wägga immelikkud, ja kui jubba hädda keige
surem on, siis on abbi keige liggem.

K ü l m .

Ülleminnewa talwe, kuida keik teame, olli
paljo kanger külma, mis kaugele sojematte
madesse ullatas, ja meie ja maial mail paljo
innimesi külma ja tuiso käes omma hauda
leidfid. Agga enne wannal aial on ka mon-
nikord weel paljo külmem olnud, isseärnanis
aastal 1669 pärrast Kristust. Selle-aasta
külmaft rägib Ria-ma aia ramat, Rootsi
kuninga Kaarli XI. wallitsusse aiaft, um-
bes nenda:

Zoulo kuus läksid ilmad wägga külmafs.
Külm läks ikka furd forralt weel kangemaft.
Ei olnud fiin meie maal üksi sedda külma,
waid ka nende made sees, mis muido ho-
pis sojemad, ni kui Tännemargi, Nider-
landi, Saksa, Weitsi- ja teistel maal. El-
be- ja Rein-jöggi ja mitto teist suurt jögge,

felle peäl weel ial innimeste mälletes jeä
põlwes hooste ja sanidega polle kaidud, nen-
del olli nüüd ni paks jeä peäl, et keige ras-
kemad koormad ülle weti. Nende made
sees, kus innimesed enne külmaft ei teäd-
nudfi, ollid nüüd kaemud kuiwaks külmetand.
Hundid tullid fartusseta küllade ja liinade
sisse ja aiasid weiste ja lammaste laudad
läbbi külma ja nälja pärrast. Italia-maal,
mis muido nenda soe Ma, et talwet ei olle-
gi, jäid wessi-wesked külma pärrast seisma.
Mitmes kohtas sojemattes makes leiti mitto
tuhhat ja tuhhat parti ja muud wee-lindo,
mis jeä sisse finni külmetand, et neid kai-
gastega tappeti ja kãega finni woeti. Kui
seft külmaft kauge male sojematte makesse
kirjotadi, siis ei tahhetud sedda seäl uskuda,
kunni aega mõda külm ka nende ennest
kätte ullatas ja neid wãggise uskuma panni.
Perno liinas ja maal olli küünla kuus wãg-
ga raske koue mürristaminne, walgo lõmin-
ne ja ma-wãrriseminne, et innimesed sure
hirmo ja hädda pärrast otsego furnud mitto

tundi maas oimased olnud. Paasto kuus
olli Tallinnamaal nisammassuggune mawar-
riseminne terve tund aega. Ja pärrast sed-
da jälle meie Ria- ja Somemaal kange-
kouemürristamist, walgolõmist ja tuggewat
mawärrisemist, nenda et mitmes kohtas Ma
lõhkes. Joulo-ku hakkatussest paasto-ku lõp-
petuseni olli ühhetassane pakkane külm, mis
innimesse hinge, kui kätte läks, otsego weewli
suits finni panni. Pu wõssad ja urwad met-
sades ollid mets-lomadest nenda jubba wi-
maks ärrasõdud, et neid lomi, kes neist el-
lawad, paljo nälja surri. Paljo lapsi ja wan-
no innimesi said külma läbbi otsa. Wan-
nad innimesed mälletasid pissut, et üksford
enne ka wägga kange külm olnud, ja selle
järrele wägga kallid aeg tulnud; nisamma
olli ka nüüd, mil nälg ja surm hirmsaste
mõllasid.

Nenda farristab Jummal innimesi! —
Ei woi ükski julge olla, et ka meie nisuggu-
sid päiwi ei saaks nähha. Jummal on kü-
l armolinne ja pitka melega, ja kannatab om-

ma lastega; agga kui lapsed koggoni ülle-
kätte lähwad, egga ennam suggugi temma
isalikko-maenitsemisse sannast ei holi, siis
on temma ka üks pühha-wihhaga Jummal,
kes kurja nuhtlematta ei jätta.

Patto läbbi tulleb hädda,
Patto läbbi tulleb sõdda,
Pat, se panneb wangi, rauda,
Pat wiib alla põrgo hauda!
Pat ei lasse kasko täita,
Pat ei lasse kurja woita,
Pat, se kelab wagga ello,
Pat se on, mis sadab wallo,
Pat, se on üks hirmus assi;
Patto eest, oh rahwas kassi!!

T a p j a = k a e w.

Aastal 1674 heina kuus sündis Tallin-
nas sesuggune luggo, kelle sarnast meie üm-
berkaudo ei enne egga pärrast polle kuuldud.
Ühhe hommiko warra läks üks tüdruk ühhe

kangro howi peält, Tõnnismäel, wet toma. Kaewo sisse wadates näggi tüdruk wet otsego kewad. Kui ta õmbrit tahtis üllestom-bada, siis läks kook katti ja õmber wee sisse. Tüdruk kutsus kangro selli ja pallus tedda õmbrit kaewust wälja tua. Se panni ühhe tuggewa latti kaewusse püsti ja laskis ennast latti möda sisse. Agga kui ta alles pole tee peäl alla minnemas olli, aias ta käd ja jallad laiale, kuffus wette, ilma et üht sanna olleks lausnud, ja jäi senna paika. Kui ta perremees sedda kulis, siis arwas ta, et sell koggematta sisse kuffund ja ärraup-pund, egga teädnud keddagi pahha armada, waid piddi agga sedda püsti pandud latti möda alla minnema selli appi ja õmbrit wälja to-ma. Kui temmagi pole tee peäle sai, aias ka käd ja jallad laiale, ja kuffus nendasam-moti ilma sanna lausumatta wette, kui tem-ma sell. Kolmas, kes alla piddi minnema, olli üks worimees. Se olli targem: siddus kōie ennese ümber, kaskis teisi, kes senna kōfko tulnud, ennast alla laska, ja kui wae-

wa piddi nähha ollema, siis ennast üllestom-bada. Kui temmagi kesket kaewut sai, sir-rutas ka teiste wisil kassi ja jalgo, egga sanud sannagi räkida; agga teised tombasid tedda taggasi, — ja ta olli jo pool-surnud. Targa arstide ja rohtude läbbi toibus tem-ma seddawäart, et ta agga waewalt ennese kätte ja jalgade wälja sirrutamisest ni paljo mois arro anda: et kui ta keskpaika kaewut sanud, et temma filmade ees olnud, nago olleks se kaew täis tulleswa ello waimusid olnud, ja temma jallad ni raskest lainud, nago olleks nende otsas kes teab mitto leisikast raskest olnud, ja et keif temma ihho rammo forraga nenda ärralõpnud, et ta mitte ühte liget polle joudnud ligutada. Kolmandamal päwal pärrast asja räkimist jättis ta keigiga jummalaga ja surri.

Liina kōhhus tahtis sedda asja läbbi kat-suda, mis waimud need siis peaksid ollema, mis se innimenne ennast ütles näinud olle-wad, kui ka sedda wee-keemist, mis se tüdruk tunnistas, ja laskis mitmesuggusid linda ja

pisfofessi neljajalgfid lomi üksteise järrele formi sees senna kaemusse lasta; agga keif surrid, kui senna kofta said, kus innimesfidki surma ollid sanud.

Selle peäle lastis kohhus kaewo umbe aiada ja maga tassa tehha.

Se luggu on kül immelik, isseärranis worimehhe jutto pärrast, et ütles waimusid näinud ja sedda suurt raskust tundnud. — Wee-feminne, mis se tüdruk näinud, annab meile kül sedda arro, et se muud ei woinud olla, kui wewel ja raua-seggane muld, mis seäl al põllema lainud ja sedda kanget tapjat wingo ülles aianud, ja mis igga hingelisse kohhe tappis, kui ta liggi sai.

Pisfoke sure wastane.

Aastal 1686, kui Döstrigi keiser, Pola ja Wenedigi wallitsejad Türgi wasto Türgi male sõtta läksid, tulli üks Pola kindral 40,000 mehhega Niamtsi linna alla, Moldawi male,

mis Türgi wallitsusse al olli, ja tahtis sedda linna ärrawõtta.

Agga keif linna rahwas olli keige warraga enne jo ärra põggenenud ja linna tühjaks jät nud; paljast ühheksateistkümmend Moldawi ma soldatit ollid weel linna jänud, hulkusid ühhest ulitsast teise, ja otsisid möda maiafid, mis weel kätte piddi putuma. Kui need 19 meest näggid, et jo waenlane linna al olli, tombasid nad keif sillad ülles, pannid wärrawad finni ja pannid nelli päwa waenlaste wasto. Pola-mehhed ei teädnud sest suggugi, et ni pisut rahwast linnas olli, ja lastsid agga kibbedaste suurtükfide- ja tullepommidega linna pihta. Wiendamal päwal, kui waenlase fulid jo kümme meest linna sees ärratapnud ja paljast ühheksa weel järrel ollid, siis läks üks neist ühheksast walli peäle ja aias rahho-lippo püsti. Siis tullid ka warsimonned waenlaste seast walli alla temmaga leppitusse kaupa teggema. Türgimees, kes walli peäl olli, ütles: „Kui teie finral meid sit linnast rahhoga lasseb ärra minna, siis

anname kohhe liina teie kätte." Sedda lub-
bas kinral. Siis teggid Türgi-mehhed liina
warrawad lahti, lastsid sillad mahha. Kuus
neist ollid weel usna terwed, kolm hawatud
ja wiggaseks sanud. Ja need kuus terwet
kandsid need kolm hawatut selgas liinast
wälja. Ehmatas ja hääbi olli Polakattel
kül suur, et nad neljakümne tuhhande meh-
hega nelli päwa ühheksateistkümnene Türglase
wasto ollid söddinud. Agga mis senna nüüd
ennam wois parrata, — mis olli olnud, se
ollu olnud, — hääbi ei joudnud ükski ärra
wõtta. Kinral kinkis nende ühheksa Türg-
lasele weel tee-rahha ja lastis rahhoga min-
na, kuida ta lubbanud.

Nou ennem kui joud.

Döstrigi ehk Saksama kinral Taun hoi-
dis aastal 1706 omma sõa-wäega ühhe we-
rendi aasta Turini liina Prantsusse wäe
peäle kippumisse wasto. Ja kui Prantsus-

sed kuulda said, et üks teine hakkaja kinral,
Eigen, omma wäega liina weel appi pididi
tulles, siis hakkasid nou piddama ühhel
õsel wäggise hulgal liina sisse katsuda min-
na. Selle nou-piddamisse järrele tullid siis
esimalt monned saead Prantsusse mehhi
õse pimmedas liina warrawatte liggi, ja
tahtsid sallaja liina sisse minna. Agga et
warrawatte ees wahhid ollid, siis ilmus
nende tulleminne warsti faugemale, ja essi-
messed said kohhe omma surma. Agga taf-
ka järrele tullid weel tuhanded warrawa
tahha ja aiasid nenda murdus eddasi, et
selle rammoga jo peagi woito ennest kätte
olleksid sanud, sest neid olli armamatta palju.
Agga üks Saksama mees, kes omma peä-
likuga umbes liina warrawatte al Ma sees
maad õnistas ja püssi rohhuga jälle täis
täitis, mis weel nattoke polikul olli, kui
need sedda kärä ja warrawatte raiumist ja
lõhkumist üllewel kuulsid, ütles soldat omma
peälikule: „Maud nou egga abbi nüüd en-
nam ei olle, kui et tarwis tuld püssi rohho

sisse panna; minge jookse teie finralli jure
ja üttelge, et ta mo naese ja laste eest mur-
ret peab, ja minna sütan rohho põllema.“
Wessi tulli pealikko silmi. Ja ta läks jookse-
tes wälja. Mi pea, kui ta wälja olli sanud,
lendasid ka jubba wärramad, innimesed ja
nende rammo taewa alla, ja tullid kui tuhki
ja narmad taggasi. Prantsused ollid nüüd
silmapilk woidetud, ja kes neist weel ülle ja
ellusse jänud, neid woeti ennamiste wangi,
ja muist jooksid ka ärra, ja jätsid linna-woit-
misse senna paika. — Se Saksama soldat,
kes püssi rohho põllema olli pannud, sai ka
omma surma; agga ta naene ja lapsed leid-
sid suurt armo ja hallastust.

Waat, mis teinud wanna rahwas

Hädä aial ilma peäl!

Olgo siis ka meie wahwas,

Kui on abbi tarwis teäl.

Waelane kül teggi tulli:

Wahkis kaua linna al;

Agga se taal kahjuks tulli —

Öppetuseks rummalal’.

Armastagem süddamest
Ommad armsad üllema,
Jummal tassub iggawest
Keik, mis teind ka allamad.

Hina rahwa allandamisse seädussed.

Hiljoti kirjotas Wändra õppetaja Saksa
kelest Eesti keele ja lastis Pernus Pormi
jures trükkida ühhe pissefesse ramato, mis
Kina rahwa ramato nimme kannab, kus
Hina rahwast monne sannaga ühte ja teist
lühhidelt rägitaakse. Anname siin ka Hina
rahwast kaks kolm sanna, mis „Kina rah-
wa ramatus“ mitte ei olle.

Russagil mailmas ei olle iggapäises ellus
auandmisse ja allandamisse tembutamissi
wõi kombid ni paljo, kui Hinamaal. No-
rem peab wannemat ja allam üllemat sanna
ja kombega nenda auustama, kui seädus käs-
tib, ja kes minno polest kas koggematta ef-
tib, saab 40 ehk 80 hopi jalla tallade pihta.
Wend ei tohi wennale, egga suggulane sug-

gulafele teie üttelda, weel wähhäm sinna, waid iggaford, kui wend wenda tahhab hūda ehk nimmetada, siis peab ta sinna assemel ka iggaford wend ütlemä, ja sellesamma wisi peal peab ka suggulane suggulast iggaford, kus teie ehk sinna tulles öölda, selle järrele nimmetama, kuida ta temmaga suggulane on: kas onno, täddi, kallimees ehk mu. Kui kaks woõrast fokkojuhtuwad, siis teise poolt essimenne küssiminne kohhese: „Mis on kalli herra aumäärt sugguwoõsa nimmi?“ Teine kostab: „Minno waewalisse ja willetsa liignimmi on se ja se.“ Siis küssitakse ja rägitaakse mollemilt poolt weel hulk aega ammetist ja ellopaigast, wannadussest ja mis weel muud, agga ikka nenda, et se kes küssib ehk rägib, teist iggast küljest öiete üllendab ja kidad, ja ennast jälle koggoni waeseks, rummalaks ja willetsaks laidab. Terretamissed, woõraspeul käimissed, tuppä astumissed ja mahhaistumissed, nendel keik ommad seadussed ja arrud.

Ussoseäduß annab lubba ennam kui ühhe naese wõtta, agga teised parrast kossitud naesed on täieste esimesse woimusse ja kässoal, ja keik lapsed, mis teistest naestest sündiwad, loetakse esimesse naese lapsiks. Alama rahwa keskes ennamiste naesed ostetasse. Lapsed peawad wägga karmä peäl wanematte sanna kuulma ja endid nende ees allandama. Kui poeg teises maias ellab ja issaga kokko tahhab sada, siis peab ta issa tuppä astudes ukse tahha nurka minnema, egga tohhi ennast seält enne rimitada, kui issa lubba annab, egga tohhi jälle ka enne toast wälja minna, kui issa isse käsib. Poia moistlikkud wiisid ja ausad kumbed ja keik mis temmast kidoäärt, se loetakse issa auuks. Kui üksford üks üllem rigi asjade tallitaja ehk minister keisert pallus, ennese kaddund issale au-nimmesid anda, siis lastis keiser ministrile kirja anda, kus luggeda olli need sannad: „Mälg laastas riki; sinno issa andis nälastele risti, — suur heateggo! Meie riik olli hukatussesse minnemas: sinno issa

hoidis tedda ellokaupa, — ta olli wägga uestaw! Rigi wallitsus olli sinno issa holeks antud: ta teggi head seädussed, piddas rahho üllewel, sai naabri-rigi wallitsejattega ilma tüllita läbbi ja kandis minno au ja õigusse eest hoolt, — ta olli õiete moistlik! Ta on wäärt et ta saab minno polest nimmetud: Heateggia, uestaw, moistlik." Sedda, mis keiser ministrile issa kitusselks kirja laskis panna, sedda keik olli minister isse teinud. Poeg, kui julgeb issa ehk emma ehk ta wannema wenna pissut kas keige pissemas asjas auustamatta jätta, saab keppe nuhtlust; ehk kui poeg tahhab kaebada, et issa ehk wannem wend temmale liga teinud, siis saab ta sadda hopi keppe ja kolmeks aastaks wangi, kui õigus temma pole kannab; agga kui temmal süüd arwatakse ollewad, siis puakse tedda nago koera pu-oks. Laps peab wannematte surma pärrast kolm aastat leinama. Kui leinaja frono ehk muus ammetis, siis peab ta leina-aia ammetist lahti löma ja üksikusse ellama minnema — keiser

issegi seisab selle seädusse al. Leina-aial ei tohhi kegi sugguwõssas kossida egga keige wähhematti rõmo-märki ennesest anda, — paljas naeratamine leina-aial sadab jo nuhtlust; wägga kassinaste ja alwa toito peab söma. Wiekümne aastased sawad jo sest liig-kangest leina-seädusselst pissut hõlpo, et nad wägga ärra ei pea kuiwetama; jubba weel ennam hõlpo antakse kiekümne aastastele, ja seitsmekümne aastastel polle ennam muud, kui riette polest üksi weel peawad leinama. Kui kegi keige wähhämas tükkis kassust ja seädusselst kõrwa lähhäb, saab sure kōhto läbbi nuhtlust.

K ö n n e j ä t k u d.

Hoidja hoiab.

Range koue mürristamise aial seisis linna lassina peäl püssi rohho kirst, ja soldat

wahhiks jures. — „Agga kui nüüd pitkne
firsto pihta lööb! — mul öiete hirm“, ütles
üks emalt möda minneja omma seltsimehhe
wasto. „Tühhi kartus!“ kostis teine, —
„fuidas sa ni halpi jutto woid alada, eks sa
nä, et waht jures on.

Süis ikka hea, kui kões on.

Sakste jures peti suurt sõmaaega. Ja
kui toapois suppi waagnat laua peäle piddi
pannema, kommistas ta, ja pillas keif suppi
ühhe wägga ehtind naesterahwa kalli kleidi
peäle. — „Arge pange sest tãhhelegi!“ üt-
les tener tõssiselt naesterahwast trööstides,
kõfis on weel teine wagen suppi tãis.“

E l l o : i g g a.

„Kas wanna olled?“ küsis upser ühhe
nore neefrudi kãest. — „Auwãart üllem!“
kostis neefrut, „ollen kahhekümne aastane
— muido olleksin jo kahhekümne ühhe aas-
tane olnud, agga olin ühhe aasta haige.“

Teada : andminne.

Perno = linnaš, ramato trükkia Pormi jures on sada:

- 1) „Põllomehhe ait.“ Öppetakse: lo-
jušte arstimist, mešilaste piddamist ja
wilja seemne leutamist. Lõppeotsas: põl-
lend ehk raiutud hawade parrandamist.”

Maksab walmis pigitud 25 kopp. hõbb.

- 2) „Kosa, ehk: Lapse armastus.“
Wannematte ja lastele wägga armsaks
aiawiteks ja õppetuseks kirjutand P.
Gildenmann.

Maksab walmis pigitud 18 kopp. hõbb.
